

A Nagy Tétényi Bioblitz, avagy közösségi tudomány a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár számára fontos, hogy munkatársai új megközelítéseket, gondolkodásmódokat és módszereket ismerjenek meg, sajátítsanak el és alkalmazzanak annak érdekében, hogy a könyvtár válaszolni tudjon a 21. század kihívásaira. Ilyen újdonság a közösségi tudomány (citizen science) is, amely a könyvtári profilhoz természetes módon illeszkedve teremt kapcsolatot a tudomány képviselői és az érdeklődő laikusok között.

A citizen science projektek mind egy-egy tudományos probléma megoldására fókuszálnak, laikus önkéntesek bevonásával. A könyvtár már a kutatás kezdeti szakaszába be tud kapcsolódni, nyílt tereiben lehetőséget nyújtva arra, hogy a kutatási téma kereteinek kidolgozása, megfogalmazása a lakosság bevonásával történjen. A témák között megjelenhetnek olyan, mindenkit érintő kérdések, mint például a fenntarthatóság, a klímavédelem, vagy a különböző helyi ügyek, közlekedési és szabadidős szokások, az élhetőbb város megteremtésére irányuló törekvések. A közösségi tudomány elősegíti, hogy a könyvtár fizikai és online tereiben találkozzanak és együttműködjenek azok a szereplők, amelyek eddig egymástól elszigetelten tevékenykedtek. Összességében azt mondhatjuk, hogy a könyvtár – tulajdonképpen évezredes funkcióinak megfelelően – hídként kötheti össze a tudományos élet szereplőit az érdeklődő önkéntesekkel.

A külföldön és itthon is egyre népszerűbb trend hatására 2024 szeptemberében megegyezés született az MTA Könyvtár és Információs Központ, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a MATE Budai Campus Könyvtára között arról, hogy a közösségi tudományt, illetve a hazai és nemzetközi

tapasztalatokat együtt mutatják be országsszerte a könyvtárosoknak a "Citizen Science Roadshow" keretében. 2024 novemberében először a budapesti könyvtárosok ismerhették meg a közösségi tudomány elméletét és gyakorlatát, aminek nyomán hamarosan meg is alakultak az első munkacsoportok. A FSZEK három pilot projektet dolgozott ki: a helytörténeti jellegű *Ráday Emlékprojektet*, a Csillagkeresők néven meghirdetett fényszennyezéssel kapcsolatos kezdeményezést, illetve a természettudományos jellegű Nagy Tétényi Bioblitz kutatást.

A bioblitz a közösségi tudományos projektek egyik lehetséges kutatási módszere. A legnépszerűbb meghatározás szerint „intenzív biológiai felmérés, amely során megpróbálják rögzíteni az összes élő fajt egy kijelölt területen. Tudósok, természet-tudósok és önkéntesek csoportjai folyamatos, intenzív terepvizsgálatot végeznek általában 24 órán keresztül. Sok bioblitz nyilvános esemény, amelynek célja, hogy felkeltse a lakosság érdeklődését a biológiai sokféleség iránt. A lakosság részvételének ösztönzése érdekében ezeket gyakran városi parkokban, vagy a városokhoz közeli természetvédelmi területeken tartják.” (*BioBlitz – Definition of BioBlitz in the Entomologists' glossary. Amateur Entomologists' Society.*)

A kifejezés a görög biosz (élet) és az angol blitz (villám, villanás) szóból tevődik össze, a legfrappánsabban talán úgy fordíthatjuk: pillanatkép az élővilágról.

A hazai programok közül komoly inspirációként szolgáltak a következők:

- a Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság kutatása a Baranya megyei Gyűrűfü ökofaluban és környékén;
- a Pangea Kulturális és Környezetvédelmi Egyesület kutatásai;
- a Magyar Természetvédők Szövetségének Orosztonyban zajlott eseménye;
- az Orfűi Fesztiválon 2021-ben a WWF Magyarország, Pangea Egyesület és Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány együttműködésével létrejött 24 órás BioBlitz.

Tapasztalatgyűjtés céljából személyesen is ellátogattunk az I. Rákospatak természetbúvár napra, amely a ZÖLD XVII és Környezetvédelmi (Zöld) Szakkollégium eseménye volt, valamint a Táborhegyi Parkban rendezett Bioblitz vadonleltárra is. Mindkét helyen értékes tapasztalatokat szereztünk, amelyeket később megfelelően tudtunk alkalmazni a Nagy Tétényi Bioblitz során is.

Jól érzékelhető, hogy Magyarországon is egyre népszerűbbek a bioblitz programok, de olyan eseményre ez ideáig nem került sor, amely egy könyvtár kezdeményezésére jött volna létre. Büszkeséggel tölt el minket, hogy meg tudtuk mutatni, milyen fontos szerepe lehet a könyvtárnak a közösségi tudományos programokban, és hogy olvasóink, kollégáink és kiváló szakmai partnereink segítségével sikeresen megvalósítottuk az eseményt.

A Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság, a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület, valamint a Zöld Jövő Környezetvédelmi Egyesület képviselői és munkatársai kutatási szempontból egy különösen izgalmas területet, a Nagytétényi-Díósd vasútállomás melletti kis zöld rétet javasolták a program megvalósítására. A természettudósok választása nem véletlenül esett erre a részre, hiszen korábban itt működött a Metallochemia gyár, amely hosszú évtizedeken keresztül ki-mutatható mértékben szennyezte a lokális környezetet. A lakosság és a környezetvédők tiltakozására 1990-ben felfüggesztették a gyár működését, majd 2001 és 2008 között a területen rehabilitációs munkálatok folytak, amely során a szennyezett talaj cseréje is megtörtént. A munkálatok befejeződése óta azonban nem sikerült a területen fajleltárt összeállítani, így most a kutatókkal együtt a lakosság is kíváncsian várta, hogy az elmúlt 18 évben milyen élőlények vették birtokba a területet.

A rendezvény remek hangulatban zajlott és komoly eredményeket hozott. A szakmai partnerek (neves képviselői Kecskés Ferenc biológus, tanár, valamint dr. Vásárhelyi Tamás a Magyar Természettudományi Múzeum nyugalmazott főmuzeológusa) az érdeklődőknek sétákat is tartottak a terepen, miközben kü-

lönféle kutatási eszközöket és módszereket mutattak be (például fűháló, vagy hangya- és kisemlőscsapdák használata), érdekes történeteket meséltek, és izgalmas

”
**A kutatás
eredményeinek
feldolgozásával
a szakmai partnerek
még nem végeztek,
de azt már most
lehet tudni, hogy
a Nagy Tétényi Bioblitz
során
107 növényfajt,
és 86
(köztük 10 védett)
állatfajt
azonosítottunk**

szemléltető anyagokat (többek között egy tarantula pók testének vázát) is bemutat-tak. A projekt sikeréhez nagymértékben hozzájárult a szintén önkéntes alapon csatlakozó ReCrowery, azaz a Varjúsimó-

gatók- és mentők csapata, illetve a Vita-kert közössége, amely érdekes foglalkozás során mutatta meg, hogy egyszerű odafigyeléssel és módszerekkel a kertek valódi ökológiai menedékké változtathatók. A FSZEK helyszínen lévő csapata a könyvtár standjánál fejtörővel, állati kvízekkel, környezetvédelemhez kapcsolódó társasjátékkal, keresztrejtvénnyel és állati kidobóval várta a gyerekeket és a felnőtteket. A játékos feladatok mellett az érdeklődők természetesen belelapozhattak a természetvédelemhez, az állat- és növényvilághoz kapcsolódó könyvekbe is.

A kutatás eredményeinek feldolgozásával a szakmai partnerek még nem végeztek, de azt már most lehet tudni, hogy a Nagy Tétényi Bioblitz során 107 növényfajt, és 86 (köztük 10 védett) állatfajt azonosítottunk. A teljes listát a biológusok a *Bio-Data Hungarica* online szakmai periodikában fogják megjelentetni.

A megvalósult közösségi tudományos projektek iránt támadt erős lakossági érdeklődés és az elért tudományos eredmények azt mutatják, hogy az ilyen jellegű kezdeményezésekhez való csatlakozás a FSZEK jövőjének egyik új pillére lehet, mely a könyvtár tradicionális értékeire, illetve a nyílt tudásrendszerekre támaszkodva erősíti meg a helyi közösségek és a könyvtár kapcsolatát.